

zasnove (skrčil je npr. njegov znanstveni aparat, zlasti predvidenih sedem kazal, t.j. dokumentacije pesemskega konteksta). Tako je do danes ostala neobdelana množica nadopisnega gradiva, zbrana ob pesemskem gradivu. Tako pri Glonarju kakor poznejših sestavljalcih zbirk je, žal, prevladal literarni nagib.

Zato je toliko dragocenejši drugi del knjige Monike Krojepej – 'Narodopisno gradivo iz Štrekljeve zapuščine' (str. 107-152), kjer so natisnjeni katalog 342 zbiralcev, karta z označenim krajevnim izvirom ljudskih pripovedi iz Štrekljeve zapuščine, abecedno krajevno kazalo in abecedni seznam krajev z zapisovalci. Sledijo – za zglede iz zapuščine – priobčeno 'Gradivo' (str. 153-192), 'Bibliografija Karla Štreklja' (str. 193-8) in 'Izbrana literatura o Karlu Štreklju in njegovem delu' (str. 199-204). Navedeno je v pomoč vsakomur, ki se želi, z izhodiščem pri virih, podrobneje ukvarjati bodisi s Štrekljem ali segmenti njegovega znanstvenega dela.

K sklepnemu delu sodi tudi dobrodošel opomin na 'Odmevnost Štrekljevega opusa' (str. 98-100), ki se mu je letos pridružila še prvič podeljena Štrekljeva nagrada za življenjske ali izjemne dosežke pri zbiranju in ohranjanju slovenskega ljudskega besednega izročila.

Ob razpravah, s katerimi so doslej etnologi in folkloristi osvetljevali Štrekljevo znanstveno izročilo, je knjiga Monike Krojepej eno osrednjih del o zgodovini slovenske etnologije in seveda tudi o njenih sodobnih interesih, saj opozarja na niz vrzeli, ki so ostale ob delnih branjih in interpretacijah Štrekljevega opusa, zlasti pa ob spregledih njegove rokopisne zapuščine. Ni le 'koristno' branje, ki zainteresiranemu bralstvu na enem mestu zbere tudi vso temeljno literaturo in vire, temveč tudi 'obvezno' za vsakogar, ki želi biti seznanjen z znanstvenimi začetki in gibali poti etnologije in folkloristike na Slovenskem, navsezadnje tudi z nekaterimi še neizpolnjenimi nalogami.

Ingrid Slavec Gradišnik

Zmaga Kumer, *Je ohcet vesela... Ljudske svatbene pesmi na Slovenskem*.
Ljubljana: Kres, 2001. 167 str.

Zadnje objavljeno delo dr. Zmage Kumer, predstavitev ljudskih svatbenih pesmi na Slovenskem, *Je ohcet vesela*, je v letu 2001 strnilo še en pomemben del naše dediščine. Zapisi svatbenih pesmi, razkropljeni po raznih zbirkah ali pa shranjeni v arhivu Glasbenonarodopisnega inštituta, so, tako kot pred tem že nekatere druge vsebinsko sorodne pesmi, v izboru našli ustrezno predstavitev na enem mestu.

Avtorica je z glasbenonarodopisnega stališča skušala predstaviti raznovrstnost ženitovanjskih šeg, in sicer tako pokrajinsko raznovrstnost kakor pestrost dogajanja ob eni sami ohceti. Drobna pravila, vezana na posamične dele obredja, so se ločila deloma od pokrajine do pokrajine, deloma pa celo od vasi do vasi. Takšne razločke je tako kakor v šegah moč čutiti v pesmih. Kljub temu razločki ne bi bili razumljivi brez okvirnih orisov posamičnih šeg, razvrščenih po delih ženitovanjskega obredja.

V knjigi si sistematično sledijo pesmi od snubitve do jutranjice: snubitvi sledijo povabilo na svatbo, slovo od samskega stanu, slovo neveste pred odhodom k poroki, pesmi, pete med samo poroko ali neposredno po njej, pesmi z gostije na nevestinem domu in pesmi s svatbene gostije na ženinovem domu. Pri tem je moč začititi ne samo to, kako pomembno mesto je imela pesem v obredju, temveč tudi, kako je ljudem

lahko pomagala iz zadrege v nelagodnih trenutkih, predvsem pri navezovanju stikov ob snubljenju.

Prav družbeni oris, ki ga je ob primerjavi z vsebino knjige moč začutiti iz samih pesmi in ga je avtorica vsaj v glavnih potezah vključila v posamična poglavja, je za razumevanje ženitovanjskih šeg potreben: dogajanje v zvezi s poroko v preteklosti je danes bolj oddaljeno, kot je videti na prvi pogled. V zadnjem stoletju, predvsem v zadnjih desetletjih, smo namreč priče spreminjanju same šege, proces pa je, kot je čutiti tudi iz tega dela, dolgotrajnejši: kot je razvidno iz omembe Vrazovega zapisa, je bilo sledi pozabljanja moč videti že pred sto petdesetimi leti, kar pomeni, da se je spreminjala tudi vloga teh pesmi.

Avtorica je z izborom pesmi skušala upoštevati pokrajinsko raznovrstnost, hkrati pa tudi sposobnost spreminjanja pesmi, v nekaterih primerih pa so iste pesmi peli ob različnih delih obredja. Upoštevala je pesmi, ki so se pele ob svatbi, »ki so bile bodisi že po besedilu svatbene, bodisi da so svatbene postale, ker je prišlo v navado, da so jih peli na svatbi« (str. 5). Tudi te napotke prinašajo kratki uvodi v posamična poglavja.

Predstavitev svatbenih pesmi je avtorica zaokrožila z obdobjem zadnjih sto let: nekatere pesmi so bile, kot je omenjeno v uvodu, zabeležene že sredi 19. stoletja, nekaj zapisov je iz časa pred 1. svetovno vojno, nekaj pa iz prvih desetletij po 2. svetovni vojni. Izjemoma je upoštevala tudi pesem znanega oziroma znanih avtorjev, in sicer zato, ker je bila med ljudmi dovolj dolgo navzoča in ustrezno sprejeta.

Zanimivost pesmi, povezanih z ženitovanjskimi šegami, je njihova funkcionalnost; ob posamičnih delih šege namreč niso imele le okrasne vloge, temveč jasno sporočilo. Živost teh pesmi je bila torej odvisna od njihove vloge v samem obredju oziroma od živosti obredja. Ko je to zgubilo svoj pomen, se je zgubila ali pa samo spremenila vloga posamičnih pesmi. Te so se v takšnem primeru ohranile le kot del pesemskega izročila, oddaljenega od svoje prvotne vloge.

Pričujoča knjiga dokazuje, da je s prikazom pesemskega izročila ob določenih šegah mogoče videti krajevne razločke in vlogo pesmi v določenem času oziroma vpliv časa na njihovo podobo, zelo težko pa je iz pesmi čutiti socialne razločke. Revščino lahko nakazuje le odsotnost pesmi, ki včasih pomeni tudi odsotnost veselja, takšni zaključki pa ob zapisih, ki časovno in krajevno ne morejo enakomerno pokriti vsega slovenskega ozemlja, niso mogoči.

Zbirka želi hkrati združiti dvoje stremljenj, in sicer poljudnost in strokovno neoporečnost. Knjiga je zato opremljena z napotki za ustrezno razpoznavanje melodij in razumevanje besedil. Hkrati prinaša vse potrebne informacije za opredelitev posamičnih primerov, sezname na koncu knjige pa lajšajo njihovo iskanje in razumevanje.

Pričujoče delo ima, kot je čutiti iz uvoda, tudi praktičen pomen: avtorica si je namreč prizadevala, da bi bile objave tudi »uporabljive«, zato je vodilni glas pisan z debelejšimi notami, spremljajoči glasovi pa z drobnejšimi. Uvod prinaša tudi druge napotke za petje.

Zbirka *Je ohcet vesela* pa ni samo zbirka marsikod že pozabljenih svatbenih pesmi: po desetletjih naglega spreminjanja načina življenja, ko se ni spremenilo samo petje, temveč se je v veliki meri spremenila tudi sama poroka in ohcet z njo, marsikom pa je postala odveč tudi poroka sama, pričujoče delo postavlja pred nas zanimivo podobo. Ne podobo nas samih, temveč podobo tistega življenja, ki so ga še pred nekaj desetletji usmerjale ostre družbene norme in vodila drugačna miselnost. Podobo življenja, ko je tudi tako osebno dejanje, kakršno je bila poroka, družba urejala in hkrati razbremenjevala, nadzorovala in olepševala. Tudi ali pa prav posebno s pesmijo.